

Συλλογή της Νομολογίας

ΑΠΟΦΑΣΗ ΤΟΥ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟΥ (τέταρτο τμήμα)

της 29ης Μαρτίου 2012 *

«Κανονισμός (ΕΚ, Ευρατόμ) 2988/95 — Προστασία των οικονομικών συμφερόντων της Ευρωπαϊκής Ένωσης — Άρθρα 3 και 4 — Διοικητικά μέτρα — Ανάκτηση αδικαιολογήτως αποκτηθέντος οφέλους — Τόκοι υπερημερίας και τόκοι αποζημίωσης που οφείλονται κατ' εφαρμογή του εθνικού δικαίου — Εφαρμογή των κανόνων περί παραγραφής του κανονισμού 2988/95 επί της εισπράξεως των τόκων υπερημερίας — Ημερομηνία ενάρξεως της παραγραφής — Έννοια της “αναστολής” — Έννοια της “διακοπής”»

Στην υπόθεση C-564/10,

με αντικείμενο αίτηση εκδόσεως προδικαστικής αποφάσεως δυνάμει του άρθρου 267 ΣΛΕΕ, που υπέβαλε το Bundesverwaltungsgericht (Γερμανία) με απόφαση της 21ης Οκτωβρίου 2010, η οποία περιήλθε στο Δικαστήριο στις 2 Δεκεμβρίου 2010, στο πλαίσιο της δίκης

Bundesanstalt für Landwirtschaft und Ernährung

κατά

Pfeifer & Langen KG,

ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ (τέταρτο τμήμα),

συγκείμενο από τους J.-C. Bonichot, πρόεδρο τμήματος, K. Schieman, L. Bay Larsen, C. Toader (εισηγήτρια) και E. Jarašiūnas, δικαστές,

γενική εισαγγελέας: E. Sharpston

γραμματέας: A. Impellizzeri, υπάλληλος διοικήσεως,

έχοντας υπόψη την έγγραφη διαδικασία και κατόπιν της επ' ακροατηρίου συζητήσεως της 17ης Νοεμβρίου 2011,

λαμβάνοντας υπόψη τις παρατηρήσεις που υπέβαλαν:

- το Bundesanstalt für Landwirtschaft und Ernährung, εκπροσωπούμενο από τον W. Wolski καθώς και από τις B. Messerschmidt και J. Jakubiec,
- η Pfeifer & Langen KG, εκπροσωπούμενη από τους D. Ehle και C. Hagemann, Rechtsanwälte,
- η Ευρωπαϊκή Επιτροπή, εκπροσωπούμενη από τους G. von Rintelen και P. Rossi,

* Γλώσσα διαδικασίας: η γερμανική.

αφού άκουσε τη γενική εισαγγελέα που ανέπτυξε τις προτάσεις της κατά τη συνεδρίαση της 26ης Ιανουαρίου 2012,

εκδίδει την ακόλουθη

Απόφαση

- 1 Η αίτηση εκδόσεως προδικαστικής αποφάσεως αφορά την ερμηνεία του άρθρου 3 του κανονισμού (ΕΚ, Ευρατόμ) 2988/95 του Συμβουλίου, της 18ης Δεκεμβρίου 1995, σχετικά με την προστασία των οικονομικών συμφερόντων των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων (ΕΕ L 312, σ. 1).
- 2 Η αίτηση αυτή υποβλήθηκε στο πλαίσιο διαφοράς μεταξύ της Pfeifer & Langen KG (στο εξής: Pfeifer & Langen) και του Bundesanstalt für Landwirtschaft und Ernährung (Ομοσπονδιακή υπηρεσία γεωργίας και διατροφής, στο εξής: Bundesanstalt), με αντικείμενο την είσπραξη απαιτήσεων από τόκους που αφορούσαν επιστροφές εξόδων αποθεματοποίησης αχρεωστήτως καταβληθέντων σε βάρος των οικονομικών συμφερόντων της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Το νομικό πλαίσιο

Το δίκαιο της Ένωσης

Ο κανονισμός 2988/95

- 3 Κατά την τρίτη αιτιολογική σκέψη του κανονισμού 2988/95, «έχει [...] μεγάλη σημασία η καταπολέμηση των πράξεων σε βάρος των οικονομικών συμφερόντων των Κοινοτήτων σε όλους τους τομείς».
- 4 Κατά την πέμπτη αιτιολογική σκέψη του ίδιου κανονισμού, «[...] τα είδη συμπεριφοράς που στοιχειοθετούν παρατυπίες καθώς και τα αντίστοιχα διοικητικά μέσα και κυρώσεις προβλέπονται σε τομεακούς κανόνες σύμφωνα με τον παρόντα κανονισμό».
- 5 Το άρθρο 1 του κανονισμού ορίζει:

«1. Για την προστασία των οικονομικών συμφερόντων των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων θεσπίζονται γενικοί κανόνες σχετικά με ομοιογενείς ελέγχους, καθώς και με διοικητικά μέτρα και κυρώσεις για τις παρατυπίες βάσει του κοινοτικού δικαίου.

2. Παρατυπία συνιστά κάθε παράβαση διάταξης του κοινοτικού δικαίου που προκύπτει από πράξη ή παράλειψη ενός οικονομικού φορέα, με πραγματικό ή ενδεχόμενο αποτέλεσμα να ζημιωθεί ο γενικός προϋπολογισμός των Κοινοτήτων ή προϋπολογισμός διαχειριζόμενος από τις Κοινοότητες, είτε με τη μείωση ή ματαίωση εσόδων που προέρχονται από ίδιους πόρους που εισπράττονται απευθείας για λογαριασμό της Κοινοτητας, είτε με αδικαιολόγητη δαπάνη.»
- 6 Το άρθρο 3 του κανονισμού 2988/95 προβλέπει:

«1. Η προθεσμία παραγραφής της δίωξης είναι τετραετής από τη διάπραξη της παρατυπίας που ορίζεται στο άρθρο 1, παράγραφος 1. Ωστόσο, οι τομεακοί κανόνες μπορούν να προβλέπουν μικρότερη προθεσμία, η οποία δεν μπορεί να είναι μικρότερη των τριών ετών.

Για τις διαρκείς ή επαναλαμβανόμενες παρατυπίες, η παραγραφή τρέχει από την ημέρα που έπαυσε η παρατυπία. Για τα πολυετή προγράμματα η προθεσμία παραγραφής συνεχίζεται σε κάθε περίπτωση ως την τελική ολοκλήρωση του προγράμματος.

Η παραγραφή της δίωξης διακόπτεται από κάθε πράξη που φέρεται εις γνώσιν του ενδιαφερόμενου, προέρχεται από την αρμόδια αρχή και αποσκοπεί στη διερεύνηση ή τη δίωξη της παρατυπίας. Η προθεσμία παραγραφής αρχίζει και πάλι να τρέχει μετά από κάθε διακοπή της.

[...]

2. Η προθεσμία εκτέλεσης της απόφασης που καθορίζει τη διοικητική ποινή είναι τριετής. Ως έναρξη της προθεσμίας αυτής υπολογίζεται η ημέρα κατά την οποία η απόφαση κατέστη οριστική.

Οι περιπτώσεις διακοπής και αναστολής ρυθμίζονται από τις σχετικές διατάξεις του εθνικού δικαίου.

3. Τα κράτη μέλη διατηρούν την ευχέρεια εφαρμογής προθεσμίας μεγαλύτερης από την προβλεπόμενη στις παραγράφους 1 [...]

7 Το άρθρο 4, παράγραφοι 1 και 2, του εν λόγω κανονισμού ορίζει:

«1. Κάθε παρατυπία συνεπάγεται, κατά γενικό κανόνα, την αφαίρεση του αδικαιολογήτως αποκτηθέντος οφέλους:

— με την υποχρέωση καταβολής των οφειλομένων ή επιστροφής των αδικαιολογήτως εισπραχθέντων ποσών,

[...]

2. Η εφαρμογή των μέτρων της παραγράφου 1 περιορίζεται στην αφαίρεση του εξασφαλισθέντος οφέλους προσαυξημένου, εφόσον προβλέπεται, με τόκους που δύνανται να καθοριστούν κατ' αποκοπήν.»

Ο κανονισμός (ΕΚ) 1258/1999

8 Το άρθρο 8 του κανονισμού (ΕΚ) 1258/1999 του Συμβουλίου, της 17ης Μαΐου 1999, περί χρηματοδότησεως της κοινής γεωργικής πολιτικής (ΕΕ L 160, σ. 103) έχει ως εξής:

«1. Τα κράτη μέλη λαμβάνουν, σύμφωνα με τις νομοθετικές, κανονιστικές και διοικητικές τους διατάξεις, τα αναγκαία μέτρα προκειμένου:

α) να βεβαιώνονται για την πραγματικότητα και την κανονικότητα των χρηματοδοτούμενων από το [Ευρωπαϊκό Γεωργικό Ταμείο Προσανατολισμού και Εγγυήσεων (ΕΓΤΠΕ)] πράξεων·

β) να προλαμβάνουν και να διώκουν τις παρατυπίες·

γ) να ανακτούν τα απωλεσθέντα λόγω παρατυπιών ή αμελειών ποσά.

Τα κράτη μέλη ενημερώνουν την Επιτροπή για τα ληφθέντα προς τον σκοπό αυτό μέτρα, και ιδίως για την πορεία των διοικητικών και δικαστικών διαδικασιών.

2. Σε περίπτωση μη πλήρους ανάκτησης, οι οικονομικές συνέπειες των παρατυπιών ή αμελειών αναλαμβάνονται από την Κοινότητα, εκτός εκείνων που οφείλονται σε παρατυπίες ή αμέλειες καταλογιστέες σε διοικητικές αρχές ή άλλους φορείς των κρατών μελών.

Τα ανακτηθέντα ποσά καταβάλλονται στους εγκεκριμένους οργανισμούς πληρωμών οι οποίοι τα αφαιρούν από τις χρηματοδοτούμενες από το [ΕΓΤΠΕ] δαπάνες. Οι τόκοι από ανακτώμενα ή καταβληθέντα με καθυστέρηση ποσά καταβάλλονται στο [ΕΓΤΠΕ].

3. Το Συμβούλιο, με ειδική πλειοψηφία, κατόπιν προτάσεως της Επιτροπής θεσπίζει τους γενικούς κανόνες εφαρμογής του παρόντος άρθρου.»

Ο κανονισμός (ΕΚ) 1290/2005

- 9 Το άρθρο 32 του κανονισμού (ΕΚ) 1290/2005 του Συμβουλίου, της 21ης Ιουνίου 2005, για τη χρηματοδότηση της κοινής γεωργικής πολιτικής (ΕΕ L 209, σ. 1), ορίζει:

«1. Τα ποσά που ανακτώνται ως επακόλουθο παρατυπιών ή αμέλειας και οι τόκοι τους οποίους αυτά αποφέρουν καταβάλλονται στους οργανισμούς πληρωμών, οι οποίοι τα εγγράφουν στα έσοδα που διατίθενται στο [Ευρωπαϊκό Γεωργικό Ταμείο Εγγυήσεων (ΕΓΤΕ)], για τον μήνα της πραγματικής είσπραξής τους.

2. Κατά την καταβολή στον κοινοτικό προϋπολογισμό, το κράτος μέλος δύναται να παρακρατεί το 20 % των αντιστοίχων ποσών ως κατ' αποκοπή επιστροφή των εξόδων ανάκτησης, με εξαίρεση τα ποσά που συνδέονται με παρατυπίες ή αμέλεια που μπορούν να αποδοθούν στις διοικητικές υπηρεσίες ή σε άλλους οργανισμούς του εξεταζόμενου κράτους μέλους.

3. Κατά τη διαβίβαση των ετήσιων λογαριασμών, που προβλέπεται στο άρθρο 8, παράγραφος 1, στοιχείο γ', σημείο iii), τα κράτη μέλη κοινοποιούν στην Επιτροπή ανακεφαλαιωτική κατάσταση των διαδικασιών ανάκτησης που κίνησαν κατόπιν παρατυπιών, με ανάλυση των ποσών που δεν έχουν ακόμη ανακτηθεί κατά διοικητική ή/και δικαστική διαδικασία και έτος της πρώτης διοικητικής ή δικαστικής πράξης με την οποία διαπιστώθηκε η παρατυπία.

Τα κράτη μέλη διατηρούν στη διάθεση της Επιτροπής την αναλυτική κατάσταση των επιμέρους διαδικασιών ανάκτησης και των ποσών που δεν έχουν ακόμη ανακτηθεί.

[...]»

- 10 Σύμφωνα με το άρθρο 49 του κανονισμού 1290/2005, το άρθρο 32 του κανονισμού αυτού εφαρμόζεται για τις περιπτώσεις που γνωστοποιούνται στο πλαίσιο του άρθρου 3 του κανονισμού (ΕΟΚ) 595/91 του Συμβουλίου, της 4ης Μαρτίου 1991, περί των ανωμαλιών και της ανάκτησης των αχρεωστήτως καταβληθέντων ποσών στα πλαίσια της χρηματοδότησης της κοινής γεωργικής πολιτικής καθώς και της οργανώσεως ενός συστήματος πληροφόρησης στον τομέα αυτό και περί κατάργησης του κανονισμού (ΕΟΚ) 283/72 (ΕΕ L 67, σ. 11), και για τις οποίες η πλήρης ανάκτηση δεν έχει ακόμη συντελεστεί στις 16 Οκτωβρίου 2006.

Το εθνικό δίκαιο

- 11 Δυνάμει των άρθρων 6, παράγραφος 1, σημείο 11, και 14, παράγραφος 1, πρώτο εδάφιο, του νόμου περί εφαρμογής των κοινών οργανώσεων αγοράς (Gesetz zur Durchführung der Gemeinsamen Marktorganisationen), όπως τροποποιήθηκε με τον νόμο για την τροποποίηση διατάξεων της διοικητικής δικονομίας (Gesetz zur Änderung verwaltungsverfahrenrechtlicher Vorschriften), της 2ας Μαΐου 1996 (BGBl. 1996 I, σ. 656, στο εξής: νόμος περί των οργανώσεων αγοράς), οι απαιτήσεις περί επιστροφής ειδικού οφέλους, όπως αυτό το οποίο αποκτάται στην περίπτωση αποζημιώσεως των δαπανών αποθεματοποίησης, συνεπάγονται την καταβολή τόκων από τον χρόνο της γεννήσεώς τους με επιτόκιο ίσο με το εκάστοτε ισχύον προεξοφλητικό επιτόκιο της Deutsche Bundesbank πλέον 3 %, εκτός αν προβλέπεται διαφορετικά από νομοθετικές πράξεις του Συμβουλίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης ή της Επιτροπής.

- 12 Σύμφωνα με τα στοιχεία που παρέσχε το αιτούν δικαστήριο, κατά τα άρθρα 197 και 201 του γερμανικού αστικού κώδικα (*Bürgerliches Gesetzbuch*, στο εξής: *BGB*), όπως ίσχυαν μέχρι την 31η Δεκεμβρίου 2001, οι αξιώσεις από υπόλοιπο τόκων παραγράφονταν σε τέσσερα έτη από την 31η Δεκεμβρίου του έτους μέσα στο οποίο γεννήθηκε η αξίωση περί καταβολής τόκων. Οι εν λόγω διατάξεις εφαρμόζονταν αναλόγως και για αξιώσεις περί καταβολής τόκων βάσει διατάξεων του δημοσίου δικαίου.
- 13 Το άρθρο 195 του *BGB*, ως ισχύει από τη θέση σε ισχύ, την 1η Ιανουαρίου 2002, του νόμου περί εκσυγχρονισμού του ενοχικού δικαίου (*Gesetz zur Modernisierung des Schuldrechts*), της 26ης Νοεμβρίου 2001 (*BGBI.* 2001 I, σ. 3138), προβλέπει ότι η συνήθης προθεσμία παραγραφής των αξιώσεων από υπόλοιπο τόκων είναι τριετής, ενώ η τετραετής προθεσμία παραγραφής εξακολουθεί να εφαρμόζεται στις οικείες απαιτήσεις που είναι προγενέστερες της 1ης Ιανουαρίου 2002.
- 14 Δυνάμει του άρθρου 217 του *BGB*, όπως ίσχυε μέχρι την 31η Δεκεμβρίου 2001, «σε περίπτωση διακοπής της παραγραφής, ο χρόνος που μεσολάβησε μέχρι τη διακοπή δεν λαμβάνεται υπόψη· νέα παραγραφή αρχίζει μόνον αφότου έπαυσε η διακοπή».
- 15 Κατά το άρθρο 53, παράγραφος 1, του νόμου περί διοικητικής διαδικασίας (*Verwaltungsverfahrensgesetz*), όπως αυτό ίσχυε μέχρι την 31η Δεκεμβρίου 2001, «[η] έκδοση διοικητικής πράξεως για την αναγνώριση της αξιώσεως ενός νομικού προσώπου δημοσίου δικαίου διακόπτει την παραγραφή της οικείας αξιώσεως. Η διακοπή αυτή διαρκεί έως ότου η διοικητική πράξη καταστεί οριστική ή έως ότου η διοικητική διαδικασία κατά το πέρασ της οποίας εκδόθηκε η πράξη περατωθεί με άλλο τρόπο. Τα άρθρα 212 και 217 του [*BGB*, όπως ίσχυε έως την 31η Δεκεμβρίου 2001] εφαρμόζονται κατ' αναλογία».
- 16 Το εν λόγω άρθρο 53, παράγραφος 1, όπως ισχύει από την 1η Ιανουαρίου 2002, προβλέπει ότι «[η] έκδοση διοικητικής πράξεως για την αναγνώριση της αξιώσεως ενός νομικού προσώπου δημοσίου δικαίου αναστέλλει την παραγραφή της οικείας αξιώσεως. Η αναστολή παύει όταν η διοικητική πράξη καταστεί οριστική ή μετά την πάροδο έξι μηνών από την με οποιοδήποτε άλλον τρόπο εκτέλεση της εν λόγω πράξεως».
- 17 Το άρθρο 80, παράγραφος 1, του κώδικα διοικητικής δικονομίας (*Verwaltungsgerichtsordnung*) προβλέπει ότι «[η] ανακοπή και η προσφυγή ακυρώσεως έχουν ανασταλτικό αποτέλεσμα».

Η διαφορά της κύριας δίκης και τα προδικαστικά ερωτήματα

- 18 Κατά τη διάρκεια των περιόδων εμπορίας ζάχαρης 1994/95, 1995/96 και 1996/97, η Pfeifer & Langen επέτυχε, κατόπιν αιτήσεώς της, την καταβολή των εξόδων αποθεματοποίησης ζάχαρης, όπως αυτά προβλέπονται από το άρθρο 8, παράγραφος 2, του κανονισμού (ΕΟΚ) 1785/81 του Συμβουλίου, της 30ής Ιουνίου 1981, περί κοινής οργάνωσης αγοράς στον τομέα της ζάχαρης (ΕΕ L 177, σ. 4), για την αποθεματοποίηση ζάχαρης στο πλαίσιο της κοινής οργάνωσης των αγορών.
- 19 Με τρεις αποφάσεις της 30ής Ιανουαρίου 2003, το Bundesanstalt απαίτησε την επιστροφή των εξόδων αποθεματοποίησης, με την αιτιολογία ότι η Pfeifer & Langen είχε δηλώσει στις αιτήσεις της υπέρογκες ποσότητες ζάχαρης. Επιπλέον, με τις εν λόγω αποφάσεις διαπιστώθηκε ότι τα ποσά των οποίων ζητούνταν η επιστροφή οφείλονταν εντόκως και ότι ο ακριβής προσδιορισμός του ποσού των τόκων θα γινόταν με μεταγενέστερη απόφαση.
- 20 Η Pfeifer & Langen υπέβαλε αίτηση θεραπείας κατά των εν λόγω αποφάσεων. Το Bundesanstalt, με αποφάσεις της 10ης Οκτωβρίου 2006, μείωσε το ύψος των προς επιστροφή ποσών, πλην όμως απέρριψε κατά τα λοιπά τις αιτήσεις θεραπείας.

- 21 Η Pfeifer & Langen άσκησε προσφυγές με αίτημα τη μερική ακύρωση των αποφάσεων επί των ως άνω αιτήσεων της θεραπείας, πλην όμως μέχρι σήμερα δεν έχει εκδοθεί απόφαση επί των προσφυγών αυτών.
- 22 Οι αποφάσεις επί των αιτήσεων θεραπείας που υπέβαλε η Pfeifer & Langen κατέστησαν οριστικές ως προς το ποσό κατά το οποίο δεν προσβλήθηκαν ενώπιον των δικαστηρίων, ήτοι το ποσό των 469 421,12 ευρώ, το οποίο η προσφεύγουσα της κύριας δίκης κατέβαλε στις 15 Νοεμβρίου 2006.
- 23 Με απόφαση της 13ης Απριλίου 2007, το Bundesanstalt διαπίστωσε ότι επί του ποσού αυτού οφείλονταν τόκοι και, στο πλαίσιο αυτό, ζήτησε από την Pfeifer & Langen να καταβάλει τόκους ύψους 298 650,93 ευρώ.
- 24 Η Pfeifer & Langen υπέβαλε αίτηση θεραπείας κατά της αποφάσεως αυτής, υποστηρίζοντας, μεταξύ άλλων, ότι οι απαιτήσεις περί καταβολής τόκων είχαν εν μέρει παραγραφεί.
- 25 Με απόφαση της 22ας Οκτωβρίου 2007 επί της εν λόγω αιτήσεως θεραπείας, το Bundesanstalt δέχθηκε εν μέρει την αίτηση αυτή καθό μέρος στρεφόμεν κατά των απαιτήσεων καταβολής τόκων για τα έτη 1997 και 1998. Η ομοσπονδιακή αυτή υπηρεσία έκρινε ότι η τετραετής προθεσμία παραγραφής που προβλέπεται από το εθνικό δίκαιο είχε εφαρμογή στις εν λόγω απαιτήσεις με συνέπεια ότι, κατά τον χρόνο εκδόσεως των αποφάσεων περί επιστροφής των καταβληθέντων εξόδων αποθεματοποίησης, ήτοι την 30ή Ιανουαρίου 2003, οι εν λόγω απαιτήσεις είχαν παραγραφεί. Εντούτοις, όσον αφορά τις μεταγενέστερες της 31ης Δεκεμβρίου 1998 απαιτήσεις από τόκους, ύψους 237 644,17 ευρώ, το Bundesanstalt έκρινε ότι οι απαιτήσεις αυτές, οι οποίες γεννήθηκαν στη διάρκεια μεταγενέστερων ετών, δεν είχαν παραγραφεί, μεταξύ άλλων διότι οι εν λόγω αποφάσεις της 30ής Ιανουαρίου 2003 είχαν διακόψει την προθεσμία παραγραφής. Κατά συνέπεια, η αίτηση θεραπείας που υπέβαλε η Pfeifer & Langen απορρίφθηκε καθόσον αφορά τις τελευταίες αυτές απαιτήσεις από τόκους.
- 26 Στις 14 Νοεμβρίου 2007 η Pfeifer & Langen άσκησε προσφυγή ενώπιον του Verwaltungsgericht Köln με αίτημα τη μερική ακύρωση της αποφάσεως της 22ας Οκτωβρίου 2007 που εκδόθηκε επί της αιτήσεως της θεραπείας, κατά το μέτρο που η απόφαση αυτή αφορά τις απαιτήσεις από τόκους για το χρονικό διάστημα μεταξύ 1ης Ιανουαρίου 1999 και 31ης Δεκεμβρίου 2002, οι οποίες ανέρχονται σε 119 984,27 ευρώ. Όσον αφορά τις απαιτήσεις από τόκους που γεννήθηκαν κατά τη διάρκεια μεταγενέστερων ετών, η προσφεύγουσα της κύριας δίκης προέβη στην καταβολή τους.
- 27 Με απόφαση εκδοθείσα στις 25 Νοεμβρίου 2009, το Verwaltungsgericht Köln ακύρωσε την ως άνω απόφαση της 22ας Οκτωβρίου 2007 κατά το προσβληθέν διά της προσφυγής μέρος της. Συγκεκριμένα, το εν λόγω δικαστήριο έκρινε ότι, κατ' εφαρμογή του άρθρου 14 του νόμου περί των οργανώσεων αγοράς, οι απαιτήσεις που αφορούν την επιστροφή ειδικού οφέλους συνεπάγονται την καταβολή τόκων από τον χρόνο της γέννησής τους. Κατά το εν λόγω δικαστήριο, όμως, η επίμαχη αξίωση καταβολής τόκων υπερημερίας γεννήθηκε μόνον από της κοινοποίησης των αποφάσεων της 30ής Ιανουαρίου 2003, ήτοι στις 31 Ιανουαρίου 2003, γεγονός που σημαίνει ότι για το προγενέστερο της ημερομηνίας αυτής διάστημα δεν υφίστατο υποχρέωση καταβολής τόκων.
- 28 Στο πλαίσιο αυτό, το Bundesanstalt άσκησε αναίρεση ενώπιον του Bundesverwaltungsgericht, με αίτημα την απόρριψη της προσφυγής της Pfeifer & Langen.
- 29 Το Bundesverwaltungsgericht συμφωνεί με την άποψη του Verwaltungsgericht Köln ότι, στην υπόθεση της κύριας δίκης, η υποχρέωση καταβολής τόκων υπερημερίας επί των ποσών που αντιστοιχούν σε αδικαιολογήτως αποκτηθέν από τον προϋπολογισμό της Ένωσης όφελος διέπεται από το εθνικό δίκαιο, εν προκειμένω το άρθρο 14 του νόμου περί των οργανώσεων αγοράς, στο μέτρο που καμία κανονιστική ρύθμιση της Ένωσης στον τομέα της ζάχαρης δεν προβλέπει την υποχρέωση αυτή.

- 30 Πάντως, το Bundesverwaltungsgericht φρονεί ότι το Verwaltungsgericht Köln ερμήνευσε εσφαλμένα το εν λόγω άρθρο 14. Συγκεκριμένα, κατά το Bundesverwaltungsgericht, οι απαιτήσεις που αφορούν την επιστροφή αδικαιολογήτως αποκτηθέντος οφέλους συνεπάγονται πράγματι την καταβολή τόκων από τη γέννησή τους. Υπό τις συνθήκες αυτές, το εν λόγω δικαστήριο φρονεί ότι, στο μέτρο που οι αποφάσεις της 30ής Ιανουαρίου 2003 έχουν ως αντικείμενο την αφαίρεση αναδρομικά του αδικαιολογήτως αποκτηθέντος οφέλους, οι τόκοι είναι, στην πράξη, απαιτητοί για τα προγενέστερα των αποφάσεων αυτών διαστήματα.
- 31 Το εν λόγω δικαστήριο καταλήγει στο συμπέρασμα ότι οι επίμαχες απαιτήσεις από τόκους δεν έχουν παραγραφεί, καθόσον, κατ' εφαρμογή του άρθρου 53, παράγραφος 1, του νόμου περί διοικητικής δικονομίας, ως ίσχυε από 1ης Ιανουαρίου 2002, η προθεσμία παραγραφής ανεστάλη με την έκδοση των αποφάσεων περί ανακτήσεως της 30ής Ιανουαρίου 2003. Εντούτοις, φρονεί ότι η τυχόν εφαρμογή των κανόνων περί παραγραφής του άρθρου 3 του κανονισμού 2988/95, συμπεριλαμβανομένων των σχετικών με την ημερομηνία ενάρξεως και τη διακοπή της παραγραφής, θα μπορούσε να επηρεάσει την κατεύθυνση προς την οποία θα κινηθεί κατά την έκδοση της αποφάσεώς του επί της αιτήσεως αναιρέσεως.
- 32 Οι αμφιβολίες του δικαστηρίου όσον αφορά τη δυνατότητα εφαρμογής του άρθρου 3 του κανονισμού 2988/95 υπό περιστάσεις όπως αυτές της κύριας δίκης οφείλονται ιδίως στο γεγονός ότι το Bundesfinanzhof έκρινε, στο πλαίσιο υποθέσεως που αφορούσε επιστροφές κατά την εξαγωγή, ότι το εν λόγω άρθρο 3 εφαρμοζόταν επί της παραγραφής τόκων που αφορούν την επιστροφή αδικαιολογήτως αποκτηθέντος οφέλους κατά την έννοια του άρθρου 4, παράγραφος 2, του εν λόγω κανονισμού.
- 33 Εντούτοις, το αιτούν δικαστήριο φρονεί ότι η ως άνω ερμηνεία δεν ισχύει κατ' ανάγκην και ότι, καθόσον το εν λόγω άρθρο 4, παράγραφος 2, δεν απαγορεύει το να προβλέπεται από το εθνικό δίκαιο υποχρέωση καταβολής τόκων σε περιπτώσεις στις οποίες το δίκαιο της Ένωσης δεν έχει ή δεν έχει ακόμη προβλέψει σχετική υποχρέωση, είναι εύλογο οι απαιτήσεις καταβολής τόκων οι οποίες προβλέπονται από το εθνικό δίκαιο να διέπονται επίσης από το εθνικό δίκαιο όσον αφορά την παραγραφή τους. Επιπλέον, το εν λόγω δικαστήριο επισημαίνει ότι, σε περίπτωση που οι κανόνες του άρθρου 3 του κανονισμού 2988/95 είχαν εφαρμογή στις απαιτήσεις αυτές από τόκους, θα ήταν δύσκολο να εφαρμοστεί η αρχή κατά την οποία η παραγραφή αρχίζει από την «παρατυπία» κατά την έννοια του άρθρου 1 του εν λόγω κανονισμού, δεδομένου ότι, όσον αφορά τις απαιτήσεις από τόκους, αυτές γεννώνται όχι κατά τον χρόνο διαπράξεως της παρατυπίας αλλά κατά το χρονικό διάστημα που ακολουθεί την παρατυπία αυτή.
- 34 Υπό τις συνθήκες αυτές το Bundesverwaltungsgericht αποφάσισε να αναστείλει τη διαδικασία και να υποβάλει στο Δικαστήριο τα ακόλουθα προδικαστικά ερωτήματα:
- «1) Έχει εφαρμογή το άρθρο 3 του κανονισμού [2988/95] και επί παραγραφής απαιτήσεων από τόκους οι οποίοι κατά το εθνικό δίκαιο οφείλονται επιπλέον του λόγω της παρατυπίας αδικαιολογήτως αποκτηθέντος οφέλους;
- Σε περίπτωση καταφατικής απαντήσεως στο πρώτο ερώτημα:
- 2) Λαμβάνεται υπόψη κατά την προβλεπόμενη στο άρθρο 3, παράγραφος 3, του κανονισμού [2988/95] σύγκριση των προθεσμιών μόνον η διάρκεια της προθεσμίας ή θα πρέπει να ληφθούν υπόψη και οι εθνικές διατάξεις περί μεταθέσεως της ενάρξεως της προθεσμίας στο τέλος του ημερολογιακού έτους κατά το οποίο γεννήθηκε η απαίτηση (εν προκειμένω από τόκους);
- 3) Όταν πρόκειται για απαιτήσεις από τόκους, άρχεται η προθεσμία παραγραφής επίσης από της διαπράξεως της παρατυπίας ή/και του τερματισμού διαρκούς ή επαναλαμβανόμενης παρατυπίας ακόμη και όταν η απαίτηση από τόκους αφορά μεταγενέστερες περιόδους και κατά συνέπεια

γεννάται κατά μεταγενέστερο χρόνο; Μετατίθεται ενόψει του άρθρου 3, παράγραφος 1, δεύτερο εδάφιο, του κανονισμού η έναρξη της παραγραφής διαρκών ή επαναλαμβανόμενων παρατυπιών στο χρονικό σημείο του τερματισμού τους ακόμη και όταν πρόκειται για απαιτήσεις από τόκους;

- 4) Πότε λήγει ο χρόνος διακοπής της παραγραφής λόγω γνωστοποίησης αποφάσεως της αρμόδιας αρχής κατ' άρθρο 3, παράγραφος 1, τρίτο εδάφιο, δεύτερη φράση, του κανονισμού [2988/95], με την οποία διαπιστώνεται κατ' ουσίαν η συγκεκριμένη απαίτηση (εν προκειμένω από τόκους);»

Επί των προδικαστικών ερωτημάτων

Επί του πρώτου ερωτήματος

- 35 Με το πρώτο ερώτημα το αιτούν δικαστήριο ζητεί, κατ' ουσίαν, να διευκρινιστεί αν το άρθρο 3 του κανονισμού 2988/95 έχει την έννοια ότι η προθεσμία παραγραφής την οποία προβλέπει εφαρμόζεται όχι μόνον όσον αφορά την είσπραξη της κύριας απαίτησεως, η οποία αντιστοιχεί στην επιστροφή αδικαιολογήτως αποκτηθέντος από τον προϋπολογισμό της Ένωσης οφέλους, αλλά και όσον αφορά την είσπραξη των τόκων που απορρέουν από την εν λόγω απαίτηση, μολονότι οι τόκοι αυτοί θα οφείλονταν όχι κατ' εφαρμογή του δικαίου της Ένωσης, αλλά βάσει υποχρέωσεως την οποία προβλέπει αποκλειστικώς το εθνικό δίκαιο.
- 36 Πρέπει να υπομνησθεί ότι το άρθρο 1, παράγραφος 1, του κανονισμού 2988/95 θεσπίζει «γενικο[ύς] κανόνες σχετικά με ομοιογενείς ελέγχους, καθώς και με διοικητικά μέτρα και κυρώσεις για τις παρατυπίες βάσει του κοινοτικού δικαίου» και τούτο, όπως προκύπτει από την τρίτη αιτιολογική σκέψη του κανονισμού, με σκοπό «την καταπολέμηση των πράξεων σε βάρος των οικονομικών συμφερόντων των Κοινοτήτων σε όλους τους τομείς».
- 37 Με την έκδοση του κανονισμού 2988/95 και ειδικότερα με το άρθρο 3, παράγραφος 1, πρώτο εδάφιο, του κανονισμού, ο νομοθέτης της Ένωσης θέλησε να θεσπίσει ένα γενικό κανόνα παραγραφής εφαρμοστέο στον τομέα αυτό, με σκοπό, αφενός, να ορίσει μια ελάχιστη προθεσμία που να ισχύει σε όλα τα κράτη μέλη και, αφετέρου, να αποκλείσει τη δυνατότητα ανάκτησης ποσών αχρεωστήτως καταβληθέντων από τον προϋπολογισμό της Ένωσης μετά την παρέλευση τετραετίας από τη διάπραξη της παρατυπίας που αφορά τις επίμαχες πληρωμές (αποφάσεις της 22ας Δεκεμβρίου 2010, C-131/10, Corman, Συλλογή 2010, σ. I-14199, σκέψη 39, καθώς και της 5ης Μαΐου 2011, C-201/10 και C-202/10, Ze Fu Fleischhandel και Vion Trading, Συλλογή 2011, σ. I-3545, σκέψη 24, καθώς και της 21ης Δεκεμβρίου 2011, C-465/10, Chambre de commerce et d'industrie de l'Indre, Συλλογή 2011, σ. I-14081, σκέψη 52).
- 38 Όσον αφορά τις επιστροφές εξόδων αποθεματοποίησης αχρεωστήτως καταβληθέντων προς τον δικαιούχο, όπως αυτά περί των οποίων πρόκειται στην κύρια δίκη, πρέπει να υπομνησθεί ότι το άρθρο 8 του κανονισμού 1258/1999 προβλέπει ότι τα κράτη μέλη λαμβάνουν, στο πλαίσιο της κοινής γεωργικής πολιτικής, όλα τα μέτρα που είναι αναγκαία για την αποτελεσματική προστασία των οικονομικών συμφερόντων της Ένωσης, ειδικότερα για την ανάκτηση των ποσών που απωλέσθησαν εξαιτίας παρατυπιών ή αμέλειας.
- 39 Ο κανόνας της τετραετούς προθεσμίας παραγραφής του άρθρου 3, παράγραφος 1, πρώτο εδάφιο, του κανονισμού 2988/95 έχει, ελλείψει τομεακής ρυθμίσεως ορίζουσας άλλως, εφαρμογή στις παρατυπίες του άρθρου 4 του εν λόγω κανονισμού, οι οποίες πλήττουν τα οικονομικά συμφέροντα της Ένωσης (βλ. αποφάσεις της 24ης Ιουνίου 2004, C-278/02, Handlbauer, Συλλογή 2004, σ. I-6171, σκέψη 34, καθώς και της 29ης Ιανουαρίου 2009, C-278/07 έως C-280/07, Josef Vosding Schlacht-, Kühl- und Zerlegebetrieb κ.λπ., Συλλογή 2009, σ. I-457, σκέψη 22).

- 40 Στο πλαίσιο αυτό, ελλείπει διατάξεως τόσο στον κανονισμό 1258/1999 όσο και στον κανονισμό 1785/81 σχετικά με το εφαρμοστέο εν προκειμένω καθεστώς παραγραφής, η απαίτηση επιστροφής αχρεωστήτως καταβληθέντων εξόδων αποθεματοποίησης θα μπορούσε, κατ' εφαρμογή του άρθρου 3, παράγραφος 1, πρώτο εδάφιο, του κανονισμού 2988/95 και ελλείπει πράξεως αναστολής της παραγραφής, να είχε παραγραφεί τέσσερα έτη μετά τη διάπραξη της παρατυπίας, υπό την προϋπόθεση, πάντως, ότι το κράτος μέλος στο οποίο διαπράχθηκαν οι παρατυπίες δεν έκανε χρήση της ευχέρειας που του παρέχει το άρθρο 3, παράγραφος 3, του εν λόγω κανονισμού περί προβλέψεως μεγαλύτερης προθεσμίας παραγραφής (βλ. προπαρατεθείσες αποφάσεις Josef Vosding Schlacht-, Kühl- und Zerlegebetrieb κ.λπ., σκέψη 36, καθώς και Corman, σκέψη 48).
- 41 Εξάλλου, το άρθρο 4 του κανονισμού 2988/95 προβλέπει, στην παράγραφο 2, ότι η αφαίρεση του αχρεωστήτως καταβληθέντος οφέλους μπορεί επίσης να προσαυξάνεται, εφόσον τούτο προβλέπεται, με τόκους που δύνανται να καθοριστούν κατ' αποκοπήν.
- 42 Η είσπραξη τέτοιων τόκων, η οποία προστίθεται στη βασική απαίτηση περί επιστροφής του αδικαιολογήτως αποκτηθέντος από τον προϋπολογισμό της Ένωσης οφέλους, μπορεί να προβλέπεται από κάποια τομεακή ρύθμιση της Ένωσης. Τούτο ισχύει, για παράδειγμα, στην περίπτωση του κανονισμού (ΕΚ) 800/1999 της Επιτροπής, της 15ης Απριλίου 1999, για τις κοινές λεπτομέρειες εφαρμογής του καθεστώτος των πιστοποιητικών εξαγωγής για τα γεωργικά προϊόντα (ΕΕ L 102, σ. 11), ή ακόμη του κανονισμού (ΕΟΚ) 1957/69 της Επιτροπής, της 30ής Σεπτεμβρίου 1969, περί συμπληρωματικών τρόπων εφαρμογής που αφορούν την παροχή των επιστροφών στην εξαγωγή στον τομέα των προϊόντων που υπόκεινται σε ένα καθεστώς ενιαίων τιμών (ΕΕ L 250, σ. 1).
- 43 Αντιθέτως, όσον αφορά την επιστροφή αχρεωστήτως καταβληθέντων εξόδων αποθεματοποίησης, όπως αυτά της κύριας δίκης, ούτε ο κανονισμός 1258/1999 ούτε και ο κανονισμός 1785/81 προβλέπει ότι η ανάκτηση των εξόδων αυτών, σε περίπτωση που αυτά καταβλήθηκαν αχρεωστήτως, πρέπει να συνοδεύεται με την είσπραξη τόκων.
- 44 Συγκεκριμένα, το άρθρο 8 του κανονισμού 1258/1999 και το άρθρο 32, παράγραφος 1, του κανονισμού 1290/2005 προβλέπουν, ασφαλώς, ότι οι τόκοι από τα ποσά που ανακτώνται ως επακόλουθο παρατυπιών ή αμελειών καταβάλλονται στους οργανισμούς πληρωμών οι οποίοι τα εγγράφουν στα έσοδα που διατίθενται, αντιστοίχως, στο ΕΓΤΠΕ ή το ΕΓΤΕ, για τον μήνα της πραγματικής είσπραξής τους. Εντούτοις, οι διατάξεις αυτές, οι οποίες θεσπίζουν απλώς έναν κανόνα δημοσιονομικής κατανομής των εν λόγω εσόδων, δεν επιβάλλουν πάντως στα κράτη μέλη την υποχρέωση να απαιτούν τόκους επί των εν λόγω ανακτώμενων ποσών όταν αυτά αφορούν επιστροφές εξόδων αποθεματοποίησης.
- 45 Κατά συνέπεια, στην υπόθεση της κύριας δίκης, γεννάται το ζήτημα κατά πόσον, ελλείπει τομεακής νομοθεσίας η οποία να προβλέπει την είσπραξη τόκων, το δικαίο της Ένωσης, και ειδικότερα το άρθρο 4, παράγραφος 2, του κανονισμού 2988/95, αντιβαίνει στην εκ μέρους κράτους μέλους επιβολή της υποχρέωσης, βάσει του εθνικού του δικαίου, περί εισπράξεως τόκων επιπλέον του αδικαιολογήτως αποκτηθέντος από τον προϋπολογισμό της Ένωσης οφέλους και, σε περίπτωση αρνητικής απαντήσεως, αν η είσπραξη της απαιτήσεως αυτής από τόκους πρέπει να υπόκειται στην προθεσμία του άρθρου 3 του κανονισμού αυτού ή αν εξακολουθεί να διέπεται από το εθνικό δικαίο του οικείου κράτους μέλους.
- 46 Όσον αφορά, πρώτον, την αρχή της εισπράξεως τόκων η οποία προβλέπεται από το εθνικό δικαίο σε περίπτωση που το δικαίο της Ένωσης δεν προβλέπει την είσπραξή τους, έχει ήδη κριθεί ότι συμβιβάζεται με το δικαίο της Ένωσης η εκ μέρους κράτους μέλους είσπραξη, επ' ευκαιρία της επιστροφής αδικαιολογήτως αποκτηθέντος από τον προϋπολογισμό της Ένωσης οφέλους, κατ' εφαρμογή του εθνικού του δικαίου, τόκων, οι οποίοι, ελλείπει κανόνων που να προβλέπουν την καταβολή τους στα κοινοτικά ταμεία, φέρονται εις πίστωση του προϋπολογισμού του (βλ. απόφαση της 6ης Μαΐου 1982, 54/81, Fromme, Συλλογή 1982, σ. 1449, σκέψη 8).

- 47 Το ίδιο θα πρέπει να ισχύει στην περίπτωση που οι τόκοι αυτοί, των οποίων η είσπραξη δεν επιβάλλεται από το δίκαιο της Ένωσης, επιστρέφονται, στο πλαίσιο των μέτρων που χρηματοδοτούνται από το ΕΓΤΕ, στον προϋπολογισμό της Ένωσης. Επομένως, σε μια τέτοια περίπτωση, όπως αυτή της κύριας δίκης, το δίκαιο της Ένωσης, και ιδίως το άρθρο 4, παράγραφος 2, του κανονισμού 2988/95, δεν απαγορεύει στα κράτη μέλη να προβλέπουν στο εθνικό τους δίκαιο την είσπραξη τόκων υπερημερίας και τόκων αποζημιώσεως επιπλέον της επιστροφής αδικαιολογήτως αποκτηθέντος από τον προϋπολογισμό της Ένωσης οφέλους, οι οποίοι τόκοι, στο πλαίσιο των μέτρων που χρηματοδοτούνται από το ΕΓΤΕ, αποδίδονται στον προϋπολογισμό της Ένωσης.
- 48 Όσον αφορά, δεύτερον, τους λεπτομερείς κανόνες και τους όρους της εισπράξεως των εν λόγω τόκων, σε περίπτωση, όπως αυτή της κύριας δίκης, στην οποία η απαίτηση περί καταβολής τόκων επιπλέον της επιστροφής του αδικαιολογήτως αποκτηθέντος από τον προϋπολογισμό της Ένωσης οφέλους γεννάται βάσει του εθνικού δικαίου, εναπόκειται στο εθνικό δίκαιο του οικείου κράτους μέλους να ρυθμίσει τους λεπτομερείς κανόνες και τους όρους της εισπράξεως των τόκων αυτών, η οποία έχει παρεπόμενο χαρακτήρα σε σχέση με την επιστροφή των αχρεωστήτως καταβληθέντων ποσών (βλ. απόφαση της 21ης Μαΐου 1976, 26/74, Roquette frères κ.λπ. κατά Επιτροπής, Συλλογή τόμος 1976, σ. 274, σκέψη 12).
- 49 Επομένως, ελλείψει συναφώς διατάξεως τομεακής ρυθμίσεως εφαρμοστέας στο ζήτημα αυτό, εναπόκειται ομοίως στο εν λόγω κράτος μέλος να θεσπίσει και να θέσει σε εφαρμογή το καθεστώς παραγραφής που εφαρμόζεται στην είσπραξη της εν λόγω απαιτήσεως από τόκους η οποία προβλέπεται από το εθνικό του δίκαιο και θεωρείται κατά το δίκαιο αυτό ως αυτοτελής απαίτηση σε σχέση με το αδικαιολογήτως αποκτηθέν από τον προϋπολογισμό της Ένωσης πλεονέκτημα του οποίου η επιστροφή εξακολουθεί να διέπεται από τους κανόνες περί παραγραφής και τις εξαιρέσεις που προβλέπονται από το άρθρο 3 του κανονισμού 2988/95.
- 50 Συναφώς, μολονότι η ανάκτηση αδικαιολογήτως αποκτηθέντος από τον προϋπολογισμό της Ένωσης οφέλους εμπίπτει στο καθεστώς παραγραφής που θεσπίζει το άρθρο 3 του κανονισμού 2988/95, εντούτοις, ούτε από το γράμμα της οικείας διατάξεως ούτε από την οικονομία του κανονισμού προκύπτει ότι το καθεστώς αυτό πρέπει να διέπει την είσπραξη της απαιτήσεως από τόκους οσάκις, όπως συμβαίνει στην υπόθεση της κύριας δίκης, η είσπραξη, εν πάση περιπτώσει, της απαιτήσεως αυτής από τόκους δεν επιβάλλεται από τομεακή ρύθμιση αλλά από το εθνικό δίκαιο.
- 51 Πάντως, λαμβανομένου υπόψη του παρεπόμενου χαρακτήρα της εν λόγω απαιτήσεως από τόκους, η είσπραξή της δεν θα ήταν δυνατή αν, κατ' εφαρμογή του άρθρου 3 του κανονισμού 2988/95 ή κάποιας τομεακής ρυθμίσεως της Ένωσης, η βασική απαίτηση, ήτοι η απαίτηση επιστροφής αδικαιολογήτως αποκτηθέντος από τον προϋπολογισμό της Ένωσης οφέλους, είχε παραγραφεί.
- 52 Εξάλλου, δεδομένου ότι, δυνάμει του άρθρου 325 ΣΛΕΕ, τα κράτη μέλη υποχρεούνται να λαμβάνουν, για την καταπολέμηση της απάτης σε βάρος των οικονομικών συμφερόντων της Ένωσης, μέτρα ίδια με εκείνα που λαμβάνουν για την καταπολέμηση της απάτης κατά των ιδίων οικονομικών συμφερόντων, υποχρεούνται περαιτέρω, ελλείψει ρυθμίσεως της Ένωσης και οσάκις το εθνικό τους δίκαιο προβλέπει την είσπραξη τόκων στο πλαίσιο της ανακτήσεως της ίδιας μορφής οφέλους το οποίο αποκτήθηκε αδικαιολογήτως από τον εθνικό προϋπολογισμό, να εισπράττουν, κατά τρόπο ανάλογο, τόκους κατά την ανάκτηση αδικαιολογήτως αποκτηθέντος από τον προϋπολογισμό της Ένωσης οφέλους, ιδίως σε περίπτωση που, αντιθέτως προς την υπόθεση επί της οποίας εκδόθηκε η προπαρατεθείσα απόφαση *Gromme*, τα ποσά που καταβάλλονται ως τόκοι και των οποίων η είσπραξη επιβάλλεται από το εθνικό δίκαιο, αποδίδονται εντέλει στον προϋπολογισμό της Ένωσης.
- 53 Κατόπιν των ανωτέρω, στο πρώτο ερώτημα πρέπει να δοθεί η απάντηση ότι το άρθρο 3 του κανονισμού 2988/95 έχει την έννοια ότι η προθεσμία παραγραφής την οποία προβλέπει όσον αφορά την είσπραξη της κύριας απαιτήσεως, η οποία αντιστοιχεί στην επιστροφή αδικαιολογήτως αποκτηθέντος από τον προϋπολογισμό της Ένωσης οφέλους, δεν έχει εφαρμογή στην είσπραξη των

τόκων που απορρέουν από την εν λόγω απαίτηση, οσάκις οι τόκοι αυτοί οφείλονται όχι κατ' εφαρμογή του δικαίου της Ένωσης αλλά βάσει υποχρέωσης την οποία προβλέπει αποκλειστικώς το εθνικό δίκαιο.

Επί του δεύτερου, του τρίτου και του τέταρτου ερωτήματος

- 54 Το δεύτερο, το τρίτο και το τέταρτο ερώτημα υποβλήθηκαν επικουρικώς, για την περίπτωση καταφατικής απαντήσεως στο πρώτο ερώτημα.
- 55 Επομένως, κατόπιν της απαντήσεως που δόθηκε στο πρώτο ερώτημα, παρέλκει η απάντηση στο δεύτερο, το τρίτο και το τέταρτο ερώτημα.

Επί των δικαστικών εξόδων

- 56 Δεδομένου ότι η παρούσα διαδικασία έχει ως προς τους διαδίκους της κύριας δίκης τον χαρακτήρα παρεμπίπτοντος που ανέκυψε ενώπιον του εθνικού δικαστηρίου, σ' αυτό εναπόκειται να αποφανθεί επί των δικαστικών εξόδων. Τα έξοδα στα οποία υποβλήθηκαν όσοι υπέβαλαν παρατηρήσεις στο Δικαστήριο, πλην των ως άνω διαδίκων, δεν αποδίδονται.

Για τους λόγους αυτούς, το Δικαστήριο (τέταρτο τμήμα) αποφαινεται:

Το άρθρο 3 του κανονισμού (ΕΚ, Ευρατόμ) 2988/95 του Συμβουλίου, της 18ης Δεκεμβρίου 1995, σχετικά με την προστασία των οικονομικών συμφερόντων των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, έχει την έννοια ότι η προθεσμία παραγραφής την οποία προβλέπει όσον αφορά την είσπραξη της κύριας απαιτήσεως, η οποία αντιστοιχεί στην επιστροφή αδικαιολογήτως αποκτηθέντος από τον προϋπολογισμό της Ένωσης οφέλους, δεν έχει εφαρμογή στην είσπραξη των τόκων που απορρέουν από την εν λόγω απαίτηση, οσάκις οι τόκοι αυτοί οφείλονται όχι κατ' εφαρμογή του δικαίου της Ένωσης αλλά βάσει υποχρέωσης την οποία προβλέπει αποκλειστικώς το εθνικό δίκαιο.

(υπογραφές)